

**DELINKVENTNO PONAŠANJE DJECE I ADOLESCENATA U CRNOJ GORI,
2015 - 2020.**

dr Valentina Smolović
Stručna služba Višeg suda, Podgorica
smolovicvanja68@gmail.com

Apstrakt: *U posljednje vrijeme devijatno ponašanje djece i adolescenata u svijetu i na našim prostorima poprima sve sofisticiranije oblike nasilničkog ponašanja sa sve mlađim počiniocima krivičnih djela. Devijatno ponašanja djece i adolescenata u Crnoj Gori predstavlja društveno neprihvatljivo ponašanje mladih (od neprilagođenog do kriminalnog) sa nizom etioloških (uzroci i uslovi) i fenomenoloških karakteristika (obim, pojavni oblik, dinamika i struktura). U radu će se na koncizan način obraditi pojmovno određenje devijatnog ponašanja djece i adolescenata, kao i etiološki kriminogeni faktori rizika (egzogeni i endogeni), koji mogu uticati na njihovo neprihvatljivo društveno ponašanje. Kod empirijskog istraživanja fenomenološke analize: obima, dinamike i strukture kriminaliteta mladih prema polu u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine primjenjuju se kvantitativne metode, odnosno metode deskriptivne statistike.*

Ključne reči: *devijatno ponašanje, djeca, adolescenti, etiologija, fenomenologija*

UVODNA RAZMATRANJA

Delikventno ponašanje djece i adolescenata, odnosno kriminalitet mladih, predstavlja negativnu društvenu pojavu, koja datira kao i kriminalitet punoljetnih lica još iz najranijih vremena ljudske civilizacije. Kao i sve društvene pojave delikventno ponašanje djece i adolescenata se mijenjao u zavisnosti od stepena razvoja društvenog sistema, kao i složenosti društvenih odnosa koji su vladali u njemu. Krivične sankcinisanje maloljetničke delinkvencije se mijenjao tokom istorije, i to: od krvne osvete prije postojanja države i javne osvete posle formiranja države, blaže kažnjavanje maloljetnih delinkvenata je bilo u antičkoj Grčkoj i starom Rimu. U ranom periodu srednjeg vijeka za učinjeno teže krivično djelo maloljetnim licima primjenjivane su kazne represivnog karaktera i odlikovale su se u većini slučajeva brutalnošću, surovošću i okrutnošću (žigosanje, bičevanje, vezivanje za stub srama, razapinjavanje na krst, spaljivanje, vešanje, sakaćenje itd.), da bi u kasnijim periodima srednjeg vijeka i novom vijeku maloljetnim delikventima su izricane humanije i blaže kazne.

U savremenim krivičnim zakonodavstvima položaj maloljetnika je regulisan posebnim propisima kako bi se primjena krivičnihopravnih mjera prilagodila njihovom uzrastu i što više ostvarila svoju svrhu. Zbog toga, u nekim zemljama postoje posebni zakoni o maloletnicima, a u drugim postoje posebni odeljci ili posebna poglavlja o primeni krivičnih sankcija prema maloletnicima u okviru krivičnog zakona [Ignjatović, 2015 :154].

U Crnoj Gori do 1977. godine nije postojao poseban zakon koji bi regulisao krivičnopravni položaj maloljetnih lica i njihovu krivičnopravnu odgovornost. Posle tog perioda doneseni su Krivični zakon Republike Crne Gore iz 1993. i 2003. godine, kao i Zakon o postupanju prema maloletnicima u krivičnom postupku koji su bazirani na savremenim evropskim zakonima. Prema Zakonu o postupanju prema maloletnicima u krivičnom postupku (Službeni list CG, 64/2011), koji je usvojen 29.12.2011. godine, uređuje se postupanje prema maloljetniku kao učiniocu krivičnog djela, detetu maloljetniku kao učesniku i oštećenom u postupku, koji se zasniva na poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda, uz uvažavanje najboljih interesa maloljetnih lica, vodeći računa o njihovoj zrelosti, stepenu razvoja, sposobnostima i ličnim svojstvima, kao i težini krivičnog djela, a u cilju njihove rehabilitacije i socijalne reintegracije. Uzrast učinilaca krivičnih djela se dijeli na četiri grupe:

(1) Maloljetnik je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 14, a nije navršilo 18 godina.

(2) Mlađi maloljetnik je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 14, a nije navršilo 16.godina života (u daljem tekstu: mlađi maloljetnik).

(3) Stariji maloljetnik je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 16, a nije navršilo 18.godina života (u daljem tekstu: stariji maloljetnik).

(4) Mlađe punoljetno lice je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 18, a nije navršilo 21 godinu života [<http://www.sluzbenilist.me> Preuzeto 10. maj 2021].

Turbulentni događaji (raspad države, rat, tranzicija itd) koji su zadesili crnogorsko društvo tokom posljednjih trideset godina izazvali su socijalnu, političku, ekonomsku i moralnu krizu. Svi ovi negativni događaji uticali su na porast kriminala punoljetnih i maloljetnih lica u Crnoj Gori.

Posljednjih decenija 20. vijeka i prvih decenija novog milenijuma maloljetnički kriminalitet u svijetu poprima sve sofisticiranije oblike nasilničkog ponašanja, sa sve mlađim počiniocima težih oblika nasilničkog kriminaliteta (ubistvo, silovanje, razbojništvo, otmica, pljačka, nanošenje teških tjelesnih povreda itd.).

POJAM DELINKVENTNOG PONAŠANJA DJECE I ADOLESCENATA

"U literaturi egzistiraju i različite definicije maloletničkog kriminaliteta, odnosno maloletničke delinkvencije, koje se pre svega razlikuju u shvatanju o tome koja sve ponašanja spadaju u maloletničku delinkvenciju" [Nikolić-Ristanović, 2012: 183].

Devijatno ponašanje djece i adolescenata¹, odnosno maloljetničkom delinkvencijom se podrazumjeva širok spektar neprihvatljivog društvenog ponašanja maloljetnih lica, od neprilagođenog do kriminalnog i koriste se različiti nazivi kao što su: maloljetničko prestupništvo, vaspitna zapuštenost, vaspitna zanemarenost, moralna posrnulost, maloljetnička delinkvencija, maloljetnički kriminalitet, huliganstvo itd. Kao što se koriste različiti nazivi za devijatno ponašanje djece i adolescenata, tako postoje i različiti pristupi objašnjenju maloljetničke delinkvencije. Kod autora koji se bave maloljetničkom delinkvencijom preovlađuju dva shvatanja maloljetničke delinkvencije: šire ili ekstenzivno shvatanje gdje spadaju svi oblici devijantnog ponašanja, od preddelinkventnih ponašanja (bježanje od kuće, bježanje iz škole, nasilničko ponašanje, skitnja, konzumiranje alkohola ili narkotika itd) do onih inkriminiranih u zakonodavstvu i uže shvatanje (zastupljeno od strane evropskih autra) gdje spadaju samo ona devijantna ponašanja koja su inkriminirana pozitivnim krivičnim zakonom (teška krađa, razbojnička krađa, teška tjelesna povreda, razbojništvo, iznuda, trgovina oružjem, preprodaja droge, silovanje, pokušaj ubistva, teško ubistvo itd).

"Maloletnička delinkvencija sociološko - kriminološki se izdvaja kao posebna kategorija u okviru opšteg kriminaliteta, zbog specifičnosti vezanih za: biološke, psiho-socijalne, kriminalno-političke faktore, kao izboga posebnog mesta koje maloletna lica imaju u pravnom sistemu. Ova negativna društvena pojava karakteriše se nizom posebnih fenomenoloških i etioloških karakterisika koje je odvajaju od kriminaliteta punoletnih lica" [Nikolić-Ristanović, Konstantinović-Vilić, 2018: 217].

"Delinkventno ponašanje maloletničke populacije rezultira ozbiljnim poslasticama za pojedinca, porodicu, lokalnu zajednicu i celokupno društvo. Danas, kriminalitet mladih poprima trend permanentnog rasta i predstavlja poseban društveno socijalni problem mnogim ekonomsko razvijenim zemljama, zemljama u razvoju i nerazvijenim zemljama. Udio maloletničke delinkvencije u kriminalitetu uopšte razlikuje se od zemlje do zemlje. Pretežno se kreće oko 20-25%, ali ima i zemalja

¹ Adolescentni delinkvent, osoba adolescentnog uzrasta, širokog spektra poremećaja u ponašanju, od blažih oblika asocijalnosti (krađe, bežanje od kuće, vandalizam) do ozbiljnih oblika agresije (razbojništva, silovanja i upotrebe oružja). Biološke funkcije i proces socijalizacije dovode do stanja da većina maloletnih učinilaca prestaje sa ovakvim ponašanjem oko 18. godine, dok manji broj razvija profesionalnu kriminalnu karijeru punoletnog delinkventna [Bošković, 2017: 24].

u kojima je ta zastupljenost skoro do polovine ukupne pojave kriminaliteta uopšte" [Bošković, 2017: 78].

"Maloletnički kriminalitet je skup svih krivičnih dela koja izvrše maloletnici (mlađi i stariji) u jednom društvu u određenom periodu" [Jovašević, 2006: 280].

"Maloletnički kriminal je učešće u ilegalnom ponašanju maloletnika koji potpada pod zakonsku starosnu granicu" [Siegel&Welsh, 2014: 9].

Prema M. Škuliću, kriminalitet (koji je inače uobičajen kada se radi o punoletnim učiniocima), delinkvencija podrazumeva isključivo vršenje krivičnih dela od strane maloletnika, a ne i druga ponašanja koja bi se mogla svrstati u tzv. antisocijalno ponašanje, odnosno druge oblike delikata [2011: 27].

"Često se u kriminološkoj literaturi objašnjava da između delinkvencije i kriminaliteta postoji "krucijalna razlika", jer se kriminalitet odnosi samo na vršenje krivičnih dela (zločina, prema uobičajenoj terminologiji u anglosaksonskim zemljama), dok delinkvencija podrazumeva i sve druge vrste ponašanja koja se mogu smatrati delinkventnim, pa se tu i svrstava ponašanje koje bi se u širem smislu smatralo "antisocijalnim" [Goldson, 2008:131].

ETIOLOGIJA KRIMINALITETA MLADIH

"Etiologija maloletničke delinkvencije sagledava se u okviru etiologije kriminaliteta – makro i mikro uzročnosti kriminaliteta uopšte. Međutim, s obzirom na to da se radi o delinkventima koji se biološki, psihološki i socijalno razlikuju od punoletnih lica, potrebno je ukazati na neke specifičnosti u delovanju pojedinih kriminogenih faktora. Etiologiju maloletničke delinkvencije, kao i etiologiju kriminaliteta, moguće je objasniti povezanim delovanjem faktora socijalne sredine (egzogeni faktor) i faktora vezanih za ličnost (endogeni faktor)" [Konstantinović-Vilići i sar., 2009: 229].

Postoji veliki broj kriminogenih faktora koji svojim delovanjem povećavaju vjerovatnoću da će se deca i adolescenti pod njihovim uticajem u budućnosti uključiti u društveno nedozvoljeno i nezakonito ponašanje. U literaturi srećemo različite načine kategorizacije kriminogenih faktora, a za potrebe ovog rada, grupisaćemo ih u tri kategorije: individualni kriminogeni faktori rizika, socijalni kriminogeni faktori rizika i kriminogeni faktori rizika zajednice.

▪ Individualni kriminogeni faktori rizika

Na razvoj devijantnog i kriminalnog ponašanja djece i adolescenata imaju uticaj veliki broj individualnih faktora rizika, kao i veliki broj individualnih karakteristika, odnosno osobina maloljetnika. U individualne kriminogene faktore maloljetničke delinkvencije spadaju: starost (stope prestupa počinju da rastu u predadolescenciji ili ranoj adolescenciji, dostižu vrhunac u kasnoj adolescenciji i opadaju u mladosti); asocijalno ponašanje (neposlušnost, prkos, fizička agresija itd); nizak verbalni IQ od nedelinkvenata (slabiji uspjeh u školi, preuzimanje velikog rizika, pokazuje kognitivni deficit u oblastima izvršnih funkcija² itd); emotivna nestabilnost (anksioznost, stidljivost, emocionalno hladni itd); neprilagođenost (besposličenje, skitnja, promena socijalne sredine itd); frustracije (ispoljavanje agresije, bijes, burno reagovanje itd); hiperaktivnost (problem sa održavanjem pažnje, vrpolji se na stolici, često ustaje itd); hedonizam (teženja za uživanjem i zadovoljstvom) itd.

▪ Socijalekonomski kriminogeni faktori rizika

Za razvoj maloljetničkog kriminaliteta veliki uticaj imaju socijalni faktori koji djeluju iz porodičnog okruženja i okruženja društvene zajednice. U socijalne kriminogene faktore maloljetničke delinkvencije spadaju: deficitarna porodica (razvedeni roditelji, smrt jednog roditelja, mentalno slabi roditelji itd), degradirana porodica (loši porodični odnosi, roditeljski sukobi, psihičko i fizičko nasilje u porodici, asocijalni roditelji, stroga ili popustljiva disciplina roditelja, nizak nivo vezanosti između roditelja i dece itd); loša socio-ekonomska situacija u porodici (siromaštvo, niski prihodi, nezaposlenost članova porodice, loši uslovi stanovanja itd); neorganizovano korišćenje slobodnog vremena (skitnja,

² Izvršne funkcije odnose se na niz nezavisnih vještina koje su neophodne za svrsishodne, ciljno usmjerene aktivnosti. Izvršne funkcije zahtjevaju generisanje i održavanje odgovarajućih mentalnih predstava, nadgledanje protoka informacija i modifikovanje strategija rešavanja problema kako bi se ponašanje usmjerilo ka cilju.

ljenčarenje, prosjačenje itd); sredstva masovne komunikacije (nasilnički kriminalitet među ljudima, nasilje u porodici, agresivna pornografija itd); zloupotreba supstanci (alkohol, droga, duvan itd); vršnjački uticaji (druženje sa devijantnim vršnjacima, odanost vršnjacima, odbacivanjem od strane vršnjaka itd) itd.

▪ Kriminogeni faktori rizika zajednice

Djeca i adolescenti predstavljaju dio društvene zajednice koja ima veliki uticaj na njihovo ponašanje u budućnosti. Neorganizovana društvena zajednica (gradska sredina) u kojoj vlada siromaštvo, slaba društvena i socijalna kontrola, socijalno neuređeni kvartovi, prenaseljena domaćinstva, stambena mobilnost itd., postaje okruženje koje je pogodno za razvoj maloletničke delinkvencije. U kriminogene faktore rizika zajednice spadaju: škola (lošim uspjehom u školi/ponavljanje razreda, izostajanje iz škole, napuštanje škole, isključenje iz škole, pohađanje škole lošeg kvaliteta itd.); susjedi/komšiluk (kriminalno susjedstvo, siromašno susjedstvo, neorganizovano susjedstvo, bande u susjedstvu itd);

A. Schick i C. Manfred rizične faktore agresivnog ponašanja maloljetnih lica su podijelili na:

▪ Biološke faktore

- genetski faktori (npr. pol),
- neurološki faktori,
- fiziološki faktori

▪ Psihološke faktore

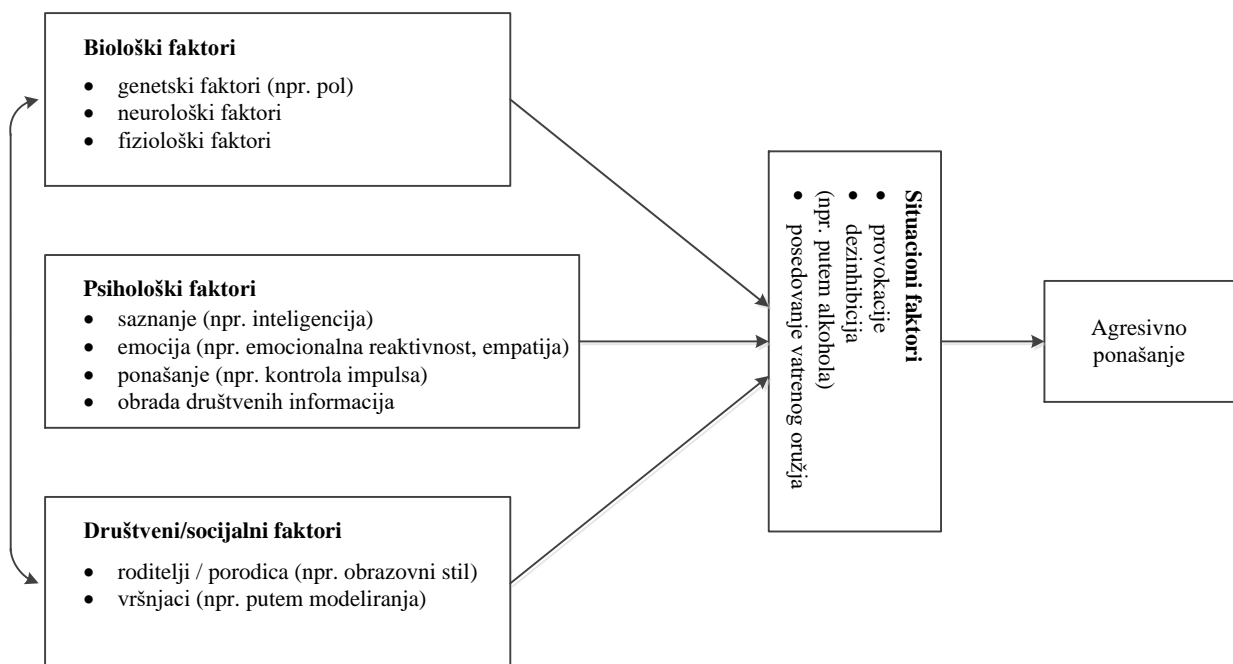
- saznanje (npr. inteligencija),
- emocija (npr. emocionalna reaktivnost, empatija),
- ponašanje (npr. kontrola impulsa),
- obrada društvenih informacija.

▪ Društveno/socijalne faktore

- roditelji/porodica (npr. obrazovani stil),
- vršnjaci (npr. putem modeliranja).

▪ Situacione faktore

- provokacije,
- dezinhibicija (npr. putem alkohola),
- posjedovanje vatrenog oružja, slika 1.

Slika 1. Bio-psiho-socijalni rizik i zaštitni faktori modela agresivnog ponašanja

Izvor: [Schick & Manfred, 2016: 97]

ANALIZA FENOMENOLOGIJE KRIMINALITETA MLADIH PREMA POLU U CRNOJ GORI, 2015 - 2020.

U daljem izlaganju ćemo obraditi kriminalnu fenomenologiju mladih u Crnoj Gori za period od 2015. do 2020. godine koristeći metode deskriptivne statistike i zvanične statističke podatke državnih tužilaštva i nadležnih sudova. U analizi obima i dinamike maloletnih učinilaca krivičnih dela obuhvaćeni su maloletni učinioци krivičnih dela (mlađi maloletnik navršio četrnaest, a nije navršio šesnaest godina i stariji maloletnik navršio šesnaest, a nije navršio osamnaest godina) prema Krivičnom zakoniku Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 70/03) glava šesta - Odredbe o maloletnicima, Krivične sankcije prema maloletnicima član 81. "Fenomenologija je zasebno područje kriminologije, koja izučava pojavne oblike, strukturu, strukturalne promene i dinamiku kriminaliteta" [Milutinović, 1990: 139].

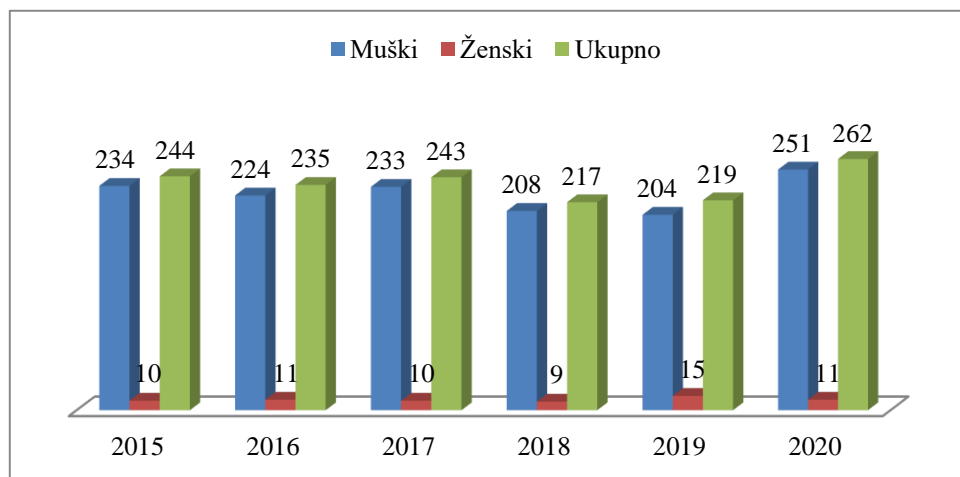
▪ **Analiza obima i dinamike prijavljenih maloletnih učinilaca krivičnih dela prema polu u Crnoj Gori od 2015. do 2020.**

Kao prijavljeno maloljetno lice smatra se maloljetnik prema kome postupak po krivičnoj prijavi nije pokrenut (prijava je odbačena), prema kome je pripremni postupak obustavljen, ili je podniet predlog vijeću za maloljetnike za izricanje kazne ili vaspitne mere [http://monstat.org. Preuzeto 17. maj 2021].

U Tabeli 1. i Grafikonu 1. prikazani su zvanični statistički podaci u apsolutnim i indeksnim vrijednostima o obimu i dinamici prijavljenih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu u periodu od 2015. do 2020. godine u Crnoj Gori.

Tabela 1. Obim i dinamika prijavljenih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu od 2015. do 2020. godine u Crnoj Gori

Godina	Prijavljena maloljetna lica					
	Muški	Indeks	Ženski	Indeks	Ukupno	Indeks
2015	234	100	10	100	244	100
2016	224	95	11	110	235	96
2017	233	99	10	100	243	99
2018	208	88	9	90	217	88
2019	204	87	15	150	219	89
2020	251	107	11	110	262	107

Grafikon 1. Obim i dinamika prijavljenih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu od 2015. do 2020. godine u Crnoj Gori

Iz Tabele 1. i Grafikona 1. se može vidjeti da je ukupan broj podnešenih prijava za učinjeno krivično djelo od strane maloljetnih učinilaca krivičnih djela u posmatranom periodu iznosio 1.420 lica, od toga 95,4% (1.354) muškog pola i 4,6% (66) ženskog pola. Kod maloljetnih učinilaca krivičnih djela muškog pola najveći broj podnešenih prijava zabilježen je 2020. godine 17,6% (251), a najmanje 2019.

godine 14,4% (204). Kod maloljetnih učinilaca krivičnih djela ženskog pola najviše podnešenih prijava je bilo 2019. godine 27,7% (15), a najmanje 2018. godine po 13,6% (9). U odnosu na početnu godinu posmatranja prijavljenih maloljetnika muškog pola u četiri naredne godine zabilježen je trend opadanja prosječno 8%, da bi u toku 2020. godine zabilježen porast za 7,3%. Kod maloljetnica u odnosu 2015. godinu porast podnešenih prijava je zabilježen tokom 2016. i 2020. godine za 10% i tokom 2019. godine za 50%, 2017. godine broj prijavljenih maloljetnica je bio isti kao u prvoj godini posmatranja, a opadanje prijavljenih maloljetnica zabilježen je tokom 2018. godine za 10%.

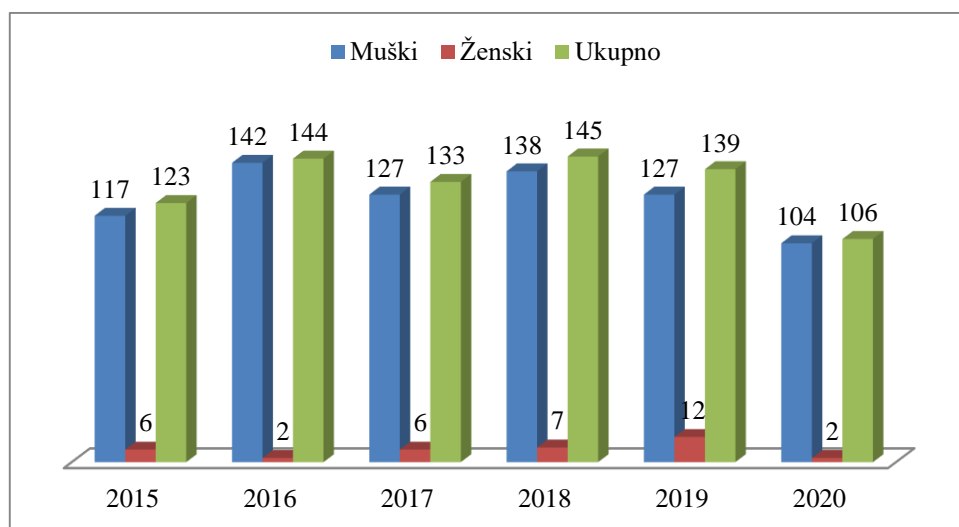
▪ **Analiza obima i dinamike optuženih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu u Crnoj Gori od 2015. do 2020.**

Pod pojmom optuženo lice podrazumijeva se maloljetnik prema kome je podnijet optužni predlog za izricanje krivične sankcije ili je postupak završen donošenjem odluke kojom je obustavljen postupak ili je izrečena alternativna mera [Ibidim, Preuzeto 17. maj 2020].

U Tabeli 2. i Grafikonu 2. prikazani su zvanični statistički podaci o obimu i dinamici optuženih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu u periodu od 2015. do 2020. godine u Crnoj Gori.

Tabela 2. Obim i dinamika optuženih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu od 2015. do 2020. godine u Crnoj Gori

Godina	Optužena maloljetna lica					
	Muški	Indeks	Ženski	Indeks	Ukupno	Indeks
2015	117	100	6	100	123	100
2016	142	121	2	33	144	117
2017	127	108	6	100	133	108
2018	138	117	7	116	145	117
2019	127	108	12	200	139	113
2020	104	88	2	33	106	86

Grafikon 2. Obim i dinamika optuženih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu od 2015. do 2020. godine u Crnoj Gori

Prema podacima prikazanim u Tabeli 2. i Grafikonu 2. možemo zaključiti da je ukupan broj optuženih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu u posmatranom periodu bio 790 lica, od toga 96% (755) muškog pola i 4,4% (35) ženskog pola. Najviše optuženih maloljetnih učinilaca krivičnih djela muškog pola je bilo 2016. godine 19% (142), a najmanje 2020. godine 14% (104). Kod maloljetnih učinilaca krivičnih djela ženskog pola najviše optuženih bilo je 2019. godine 34,3% (12), a najmanje 2016. i 2020. godine 6% (2). Tendencija porasta optuženih maloljetnih učinilaca krivičnih djela muškog pola u odnosu na prvu godinu posmatranja bila je 2016, 2017, 2018. i 2019. godine u prosjeku 13,5%, a trend opadanja od 12% je bio tokom 2020. godine. Kod optuženih maloljetnih učinilaca krivičnih djela ženskog pola trend opadanja u odnosu na 2015. godinu je bio tokom 2016. i 2020. godine po 67%,

tokom 2017. godine broj optuženih maloljetnica je bio isti kao 2015. godine, a trend porasta je bio 2018. i 2019. godine u prosjeku 58%.

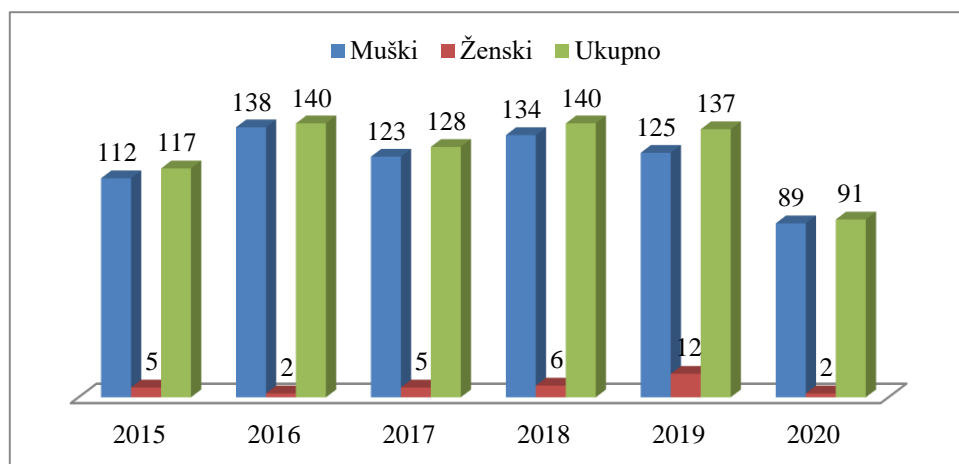
▪ Analiza obima i dinamike osuđenih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu u Crnoj Gori od 2015. do 2020.

Maloljetni učinilac krivičnog djela prema kome je izrečena sankcija - maloljetnički zatvor, vaspitna mjera ili mjera bezbjednosti smatra se osuđenim licem [Ibidim, Preuzeto 17. maj 2020].

Obim i dinamika osuđenih maloljetnih lica prema polu od 1990. do 2014. godine u Crnoj Gori prikazani su u Tabeli 3. i Grafikonu 3.

Tabela 3. Obim i dinamika optuženih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu od 2015. do 2020. godine u Crnoj Gori

Godina	Osuđena maloljetna lica					
	Muški	Indeks	Ženski	Indeks	Ukupno	Indeks
2015	112	100	5	100	117	100
2016	138	94	2	40	140	119
2017	123	109	5	100	128	109
2018	134	119	6	120	140	119
2019	125	111	12	240	137	117
2020	89	79	2	40	91	77

Grafikon 3. Obim i dinamika osuđenih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu od 2015. do 2020. godine u Crnoj Gori

Podaci iz Tabele 3. i Grafikona 3. ukazuju da je u posmatranom periodu u Crnoj Gori osuđenih maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu ukupno bilo 753 lica, od čega 96% (721) muškog pola i 4% (32) ženskog pola. Najviše osuđenih maloljetnih učinilaca krivičnih djela muškog pola je bilo 2016. godine 19,1% (138), a najmanje 2020. godine 12,3% (89). Kod maloljetnih učinilaca krivičnih djela ženskog pola najviše osuđenih maloljetnica je bilo 2019. godine 38% (12), a najmanje 6,3% (2) 2016. i 2020. godine. U odnosu na prvu godinu posmatranja naredne četiri godine (2016-2019) trend osuđenih maloljetnih lica muškog pola je rastao sa oscilacijama u prosjeku 30%, a trend opadanja je bio 2020. godine za 21%. Kod osuđenih maloljetnih učinilaca krivičnih djela ženskog pola trend opadanja u odnosu na prvu godinu posmatranja je bio 2016. i 2020. godine po 60%, tokom 2017. godine broj osuđenih maloljetnica je bio isti kao 2015. godine, a trend porasta je bio 2018. godine za 20% i veliki porast zabilježen je tokom 2019. godine kada je osuđeno 120% maloljetnica u odnosu na 2015. godinu.

▪ Analiza strukture i dinamike osuđenih maloljetnika prema polu i grupama krivičnih djela u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine

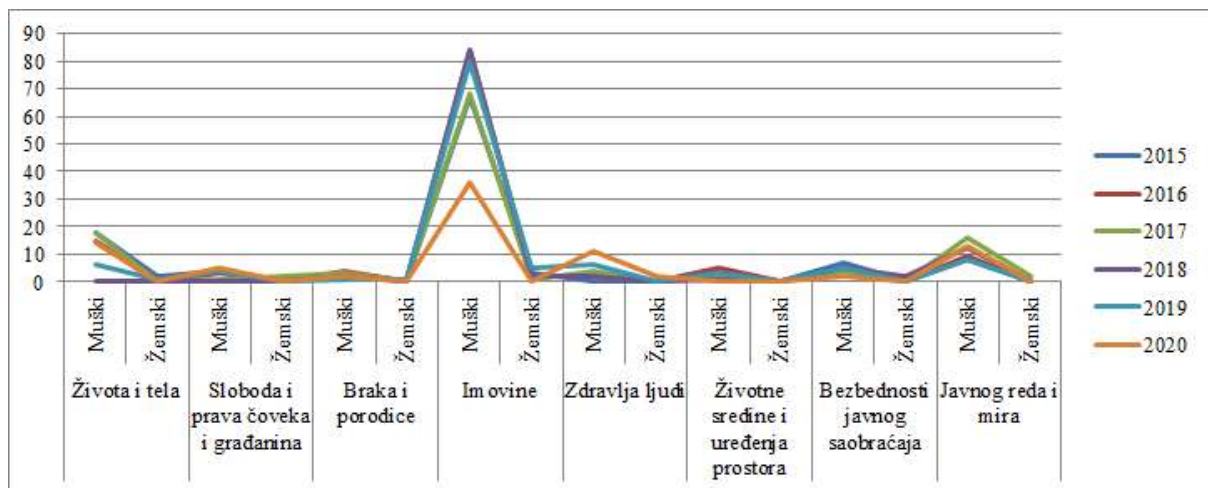
U Tabeli 4. i Grafikonu 4. prikazana je struktura i dinamika osuđenih maloljetnika prema polu i grupama krivičnih djela u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine.

Unapređenje kvaliteta života djece i mladih

Tabela 4. Analiza strukture i dinamike osuđenih maloljetnika prema polu i grupama krivičnih djela u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine³

Krivično djelo	Osuđeno		2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Br.	%						
Života i tijela	Muški	Br.	18	15	18	19	6	14
		%	90	100	100	90,4	86	100
	Ženski	Br.	2	-	-	2	1	-
		%	10	-	-	9,6	14	-
	Ukupno		20	15	18	21	7	14
Sloboda i prava čovjeka i građanina	Muški	Br.	4	3	1	3	4	5
		%	100	100	33	100	100	100
	Ženski	Br.	-	-	2	-	-	-
		%	-	-	67	-	-	-
	Ukupno		4	3	3	3	4	5
Braka i porodice	Muški	Br.	3	4	3	2	1	2
		%	100	100	100	100	50	100
	Ženski	Br.	-	-	-	-	1	-
		%	-	-	-	-	50	-
	Ukupno		3	4	3	2	2	2
Imovine	Muški	Br.	67	94	68	84	80	36
		%	96	98	99	98	93	100
	Ženski	Br.	3	2	1	2	5	-
		%	4	2	1	2	7	-
	Ukupno		70	96	69	86	85	36
Zdravlja ljudi	Muški	Br.	-	2	4	2	6	11
		%	-	100	100	100	100	85
	Ženski	Br.	-	-	-	-	-	2
		%	-	-	-	-	-	15
	Ukupno		-	2	4	2	6	13
Životne sredine i uređenja prostora	Muški	Br.	3	5	2	1	3	-
		%	100	100	100	100	100	-
	Ženski	Br.	-	-	-	-	-	-
		%	-	-	-	-	-	-
	Ukupno		3	5	2	1	3	-
Opšte sigurnosti ljudi i imovine	Muški	Br.	2	-	2	1	1	-
		%	100	-	100	100	100	-
	Ženski	Br.	-	-	-	-	-	-
		%	-	-	-	-	-	-
	Ukupno		2	-	2	1	1	-
Bezbjednosti javnog saobraćaja	Muški	Br.	7	4	4	5	5	2
		%	100	100	100	71,4	100	100
	Ženski	Br.	-	-	-	2	-	-
		%	-	-	-	28,6	-	-
	Ukupno		7	4	4	7	5	2
Javnog reda i mira	Muški	Br.	8	9	16	12	8	13
		%	100	100	89	100	100	100
	Ženski	Br.	-	-	2	-	-	-
		%	-	-	11	-	-	-
	Ukupno		8	9	18	12	8	13
Državnih organa	Muški	Br.	-	1	3	3	2	2
		%	-	100	100	100	40	100
	Ženski	Br.	-	-	-	-	3	-
		%	-	-	-	-	60	-
	Ukupno		-	1	3	3	5	2
Pravosuđa	Muški	Br.	-	-	1	2	-	-
		%	-	-	100	100	-	-
	Ženski	Br.	-	-	-	-	2	-
		%	-	-	-	-	100	-
	Ukupno		-	-	1	2	2	-
Pravnog saobraćaja	Muški	Br.	-	1	-	-	-	1
		%	-	100	-	-	-	100
	Ženski	Br.	-	-	-	-	-	-
		%	-	-	-	-	-	-
	Ukupno		-	1	-	-	-	1
Polne slobode	Muški	Br.	-	-	1	-	5	-
		%	-	-	100	-	100	-
	Ženski	Br.	-	-	-	-	-	-
		%	-	-	-	-	-	-
	Ukupno		-	-	1	-	5	-
Časti i ugleda	Muški	Br.	-	-	-	-	-	2
		%	-	-	-	-	-	100
	Ženski	Br.	-	-	-	-	-	-
		%	-	-	-	-	-	-
	Ukupno		-	-	-	-	-	2
Platnog prometa i privrednog poslovanja	Muški	Br.	-	-	-	-	3	-
		%	-	-	-	-	100	-
	Ženski	Br.	-	-	-	-	-	-
		%	-	-	-	-	-	-
	Ukupno		-	-	-	-	3	-
Bezbjednosti računarskih podataka	Muški	Br.	-	-	-	-	1	1
		%	-	-	-	-	100	100
	Ženski	Br.	-	-	-	-	-	-
		%	-	-	-	-	-	-
	Ukupno		-	-	-	-	1	1
Muškarci/Žene			112/5	138/2	123/5	134/6	125/12	89/2
UKUPNO			117	140	128	140	137	91

³ Zbog ograničenog prostora nisu prikazani indeksi.

Grafikon 4. Analiza strukture i dinamike osuđenih maloljetnika prema polu i grupama krivičnih djela u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine⁴

Prema statističkim podacima prezentovanim u Tabeli 4. i Grafikonu 4. možemo zaključiti da je u posmatranom periodu od ukupnog broja 753 osuđenih maloljetnih učinilaca krivičnih djela najviše osuđenih je bilo za krivična djela protiv imovine 59% (442) maloljetnih lica, od toga muškog pola 97% (429) i ženskog pola 3% (13). Na drugom mjestu se nalaze krivična djela protiv života i tijela gdje je osuđeno 13% (95) maloljetnih lica, od toga muškog pola 95% (90) i ženskog pola 5% (5). Treće mjesto je pripalo krivičnim djelima iz grupe protiv javnog reda i mira gdje je osuđeno 9% (68) maloljetnih lica, od toga muškog pola 97% (66) i ženskog pola 3% (2), slijede krivična djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja sa 4% (29) osuđenih maloljetnih lica: muškog pola 93% (27) i ženskog pola 7% (2), zatim krivična djela protiv zdravlja ljudi sa 3,6% (27) osuđenih maloljetnih lica: muškog pola 96% (25) i ženskog pola 4% (2), i krivična djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina sa 3% (22) osuđenih maloljetnih lica: muškog pola 91% (20) i ženskog pola 4% (2). Još su statistički značajnije zastupljena sledeća krivična djela: protiv braka i porodice sa 2,1% (16) osuđenih maloljetnih lica: muškog pola 94% (15) i ženskog pola 6% (1), protiv državnih organa sa 2% (14) osuđenih maloljetnih lica: muškog pola 79% (11) i ženskog pola 21% (3), protiv životne sredine i uređenja prostora sa 2% (14) osuđenih maloljetnih lica: muškog pola 100% (14), a ženskog pola nije bilo osuđenih. Ostala krivična djela zbog male statističke značajnosti neće se razmatrati.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Delinkventno ponašanje djece i adolescenata predstavlja negativnu društvenu pojavu koja potiče još iz doba drevne civilizacije, a u posljednje vrijeme u svijetu bilježi eksponencijalni rast i poprima sve sofisticiranije oblike nasilničkog ponašanja, sa sve mlađim počiniocima i sa sve više brutalnosti. Postoji niz faktora rizika, odnosno karakteristika povezanih sa maloljetničkom delinkvencijom kao što su biološki faktori (genetski faktori, neurološki faktori, fiziološki faktori itd), psihološki faktori (niži nivo inteligencije, egocentričnost, neurotičnost itd), sociološki faktori (deficijentna i degradirana porodica, siromaštvo, neuspjeh u školi itd). Uzroke delinkventnog ponašanja djece i adolescenata u Crnoj Gori treba tražiti u njihovom odrastanju u uslovima socijalne, političke, ekonomske i moralne krize, a koja traje duži vremenski period.

Primjenom kvantitativne metode za deskripciju fenomenološke analize došli smo do rezultata obima i dinamike prijavljenih (1.420 lica), optuženih (790 lica) i osuđenih (753 lica) maloljetnih učinilaca krivičnih djela prema polu od 2015. do 2020. godine u Crnoj Gori. Analizom struktura i dinamika osuđenih maloljetnika prema polu i grupama krivičnih djela došli smo do zaključka da kao i kod drugih istraživanja iz okruženja i šire, i u Crnoj Gori dominiraju krivična djela protiv imovine sa

⁴ Zbog bolje preglednosti na grafikonu su prikazana samo krivična djela sa značajnim statističkim vrijednostima.

učešćem od 59% (442), od toga muškog pola 97% (429) i ženskog pola 3% (13), krivična djela protiv života i tijela 13% (95) maloljetnih lica, od toga muškog pola 95% (90) i ženskog pola 5% (5) itd.

LITERATURA:

1. Bošković, M. (2006). *Kriminologija*. Novi Sad: Pravni fakultet.
2. Bošković, M. (2017). *Leksikon bezbednosti*. Novi Sad: Pravni fakultet.
3. Goldson, B. Ed. (2008). *Dictionary of Youth Justice*. London: Willan Publishing.
4. Ignjatović, Đ. (2015). *Kriminologija*. Beograd: Pravni fakultet.
5. Jovašević, D. (2006). *Leksikon krivičnog prava*. Beograd: Službeni glasnik.
6. Konstantinović-Vilić, S., Nikolić-Ristanović, V., Kostić, M. (2009). *Kriminologija*. Niš: Pelikan print.
7. Milutinović, M. (1990). *Kriminologija*. Beograd: Prosveta .
8. Nikolić-Ristanović, V. (2012). Kriminalitet maloletnika ili maloletnička delikvencija: pojmovno određenje i njegov značaj. *Revija za kriminologiju i krivično parvo, 1-2, 183-188*.
9. Nikolić-Ristanović, V., Konstantinović-Vilić, S. (2018). *Kriminologija*. Beograd: Prometej.
10. *Publication Manual of the American Psychological Association (7th Edition)*. (2013). Washington, D.C.: American Psychological Association.
11. Siegel, L. & Welsh, B. (2014). *Juvenile Delinquency: The Core*. Belmont: Wadsworth.
12. Smolović, V., & Drašković, M. (2016). Female crime in Montenegro: prevalence, causes and preventive. *International Education and Research Journal, 2(6), 125-134*.
13. Smolović, V. (2018). *Kriminalitet mladih u savremenim socioekonomskim uslovima na području Crne Gore (1990 – 2014)*. Doktorska disertacija. Beograd: Fakultet bezbednosti.
14. Thompson, K., & Moris, R. (2016). *Juvenile Delinquency and Disability*. London: Springer International Publishing Switzerland.
15. Škulić, M. (2011). *Maloletničko krivično pravo*. Beograd: Pravni fakultet.
16. Schick, A., & Cierpka, M. (2016). Risk factors and prevention of aggressive behavior in children and adolescents. *Journal for Educational Research Online, Volume 8, No. 1, 90-109*.

INTERNET IZVORI

1. <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/sp93.pdf>
2. <http://monstat.org/userfiles/file/pravosudje/o/Saopstenje%20-%20maloljetni%20ucinioci.pdf>
3. <http://www.sluzbenilist.me/>

DELINQUENT BEHAVIOR OF CHILDREN AND ADOLESCENTS IN MONTENEGRO, 2015 - 2020.

Dr. Valentina Smolović
Professional Service of the High Court, Podgorica
smolovicvanja68@gmail.com

Abstract: Recently, the deviant behavior of children and adolescents in the world and in our region is taking increasingly sophisticated forms of violent behavior with increasingly younger perpetrators of crimes. Deviant behavior of children and adolescents in Montenegro is socially unacceptable behavior of young people (from maladapted to criminal) with a number of etiological (causes and conditions) and phenomenological characteristics (scope, appearance, dynamics and structure). The paper will deal in a concise way with the conceptual definition of deviant behavior of children and adolescents, as well as etiological criminogenic risk factors (exogenous and endogenous), which can influence their unacceptable social behavior. In the empirical research of phenomenological analysis: volume, dynamics and youth crime structure by gender in Montenegro from 2015 to 2020, quantitative methods, i.e. methods of descriptive statistics are applied.

Key words: deviant behavior, children, adolescents, etiology, phenomenology